

sigt over disse vil bl. a. kunne findes i Timoteus Pokoras artikel »The Present State of the Translations from the Shih Chi«, Oriens Extremus, Jahrgang 9, Hamburg 1962, s. 154-173.

At Shih Chi igennem 2000 år har været et af de mest læste værker i Østen, skyldes ikke alene dets værdi som primærmateriale til Kinas tidlige historie, men også dets litterære kvaliteter. Det har været professor Watsons hensigt at give et indtryk af disse kvaliteter, og det er derfor først og fremmest med henblik herpå at nærværende bog bør læses.

Joan Justesen

Erik Christiansen: Politisk teoridannelse i antikken. Berlingske leksikon bibliotek. Berlingske forlag, København, 1974. 415 s. Kr. 52,50.

»Politisk teoridannelse i antikken« er et vidt begreb, og forfatteren har valgt at tolke det i videste forstand. De store statsteoretikere fra Platon til Augustin får som ventet en stor plads i bogen. Men som historiker ønsker Erik Christiansen naturligt nok at skildre forudsætningerne for teoridannelsen. Derfor er bogen også blevet en stærkt komprimeret antikkens historie fra mykensk tid til det romerske kejserriges fald.

Det er første gang, en bog med det sigte udkommer på dansk, og den henvender sig til en stor læserkreds. Den er holdt i et letlæseligt sprog og er næsten uden noteapparat, men indeholder til gengæld en fyldig afdeling med leksikalske stikord samt en god litteraturliste. Problemet med gengivelse af tekniske termer er smukt løst, så man får forfatterens egen oversættelse og den tekniske terminus transskriberet, så man ikke fratages muligheden for at erklære sig uenig i oversættelsen. Eks.: daglejere (»thetes«).

Til gengæld vil den meget summariske gennemgang af teoridannelsens forudsætninger nok ikke altid hjælpe læseren. Det gælder f. eks., når det om Solons lovgivning hedder: »Juridisk set betyder Solons lovgivning et afgørende skridt væk fra slægtsorganisationens enevælde, idet han tillod enhver fri borger at føre sin egen eller en andens sag for retten« (s. 27). Forklaringen må udvides eller udelades, hvis den ikke skal virke vildledende.

Forfatteren tager i sit forord netop de forbehold, anmelderen må tage. Emnet er omfattende, og det er gået ud over detaljen. Men forfatteren har med bogen formået at vise læseren en sammenhæng i antikkens politiske teoridannelse, og i den henseende er bogen læseværdig. Den er siden fulgt op af et kildehæfte: Erik Christiansen: Antikkens styreform til debat. Gyldendal 1974. 107 s. Kr. 29,75.

Signe Isager

Der Koran, hrsg. v. Rudi Paret. Wege der Forschung CCCXXVI. Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt, 1975. XXV+449 s. DM 79 (i boghandelen).

Som historisk kilde hører koranen nok til de vanskeligste overhovedet, ikke blot på grund af sine mange, dunkle passager, men også takket være den mekaniske, redaktionelle opbygning efter kapitlernes længde (som bryder åbenbaringens kronologi), og fordi det ikke altid lader sig afgøre, om den senere, litterære tradition, som man har støttet tolkningen til, er ægte eller selv produkter af fortolkning. Korankritiken indledte araberne – som Rudi Paret med rette fremhæver – selv; den grundlægges strengt taget allerede ved redaktionsarbejdet under 'Uthmān (644-56), som endda ikke undgik beskyldninger for bevidst forfalskning, og den nåede subtile højdepunkter under middelalderens teologiske diskussioner om koranens tolkning. Den europæiske korankritik grundlægges først i 1860'erne af den tyske orientalist Theodor Noeldeke, hvis dissektion af koranens kronologi skotten

Richard Bell afsluttede i 1939. Men den moderne koranforskning har taget mange andre, historiske, tekstkritiske, filologiske og exegetiske sider op. I den her foreliggende samling har professor Paret imidlertid ikke ladet sig nøje med et skønsomt (og i så fald tilfældigt) udvalg, men præsenteret 48 afhandlinger af vidt forskellig herkomst på en sådan måde, at udvalget opfylder alle rimelige krav til repræsentativitet og alsidighed; bogen må blive et helt uundværligt arbejdsinstrument både i forskning og universitetsundervisning.

E. Ladewig Petersen

J. van Ess: Zwischen Hadit und Theologie. Studien zum Entstehen prädestinarianischer Überlieferung. Studien zur Sprache, Geschichte und Kultur des islamischen Orients NF Bd. 7. Walter de Gruyter, Berlin & New York, 1975. xii+218 s. DM 108.

Bag den umiddelbart måske kryptiske titel skjuler sig en overordentlig kyndig og dygtigt gennemført undersøgelse af sider af den islamiske traditions tilblivelse. Som studieobjekt har dr. van Ess valgt spændingen mellem prædestination og fri vilje, der i Muhammeds forkyndelse ikke egentlig var noget problem, men snarest for ham det mest paradoksale bevis for åbenbaringens sandhed. Først på sekundære stadier af udviklingen opfattedes de to elementer som alternativer og gøres til genstand for bidske teologiske debatter, ifølge forf. navnlig fordi ummayyadekalifatets herskerideologi knyttes til forsynslæren som middel til sikring af kalifatets legitimitet og af undersåtternes ubetingede lydighedspligt.

Denne side af udviklingen – som specielt den skotske orientalist Wm. Montgomery Watt har helliget sig (jf. ndfr. s. 267 f.) – er imidlertid ikke dr. van Ess' hovedanliggende. Hans mål har været det rent tekniske at undersøge opbygningen af den islamiske overlevering fra formelle og indholdsmæssige synspunkter indtil traditionens ydre skikkelse fikses i løbet af 700-tallet. Ved anvendelse af raffinerede undersøgelsesmetoder lykkes det forf. at opstille en række kriterier af forskellig art, men trods sit tekniske anlæg rækker bogens betydning i virkeligheden langt videre; den kaster et skarpt lys over det milieu, hvori traditionen udformes. Denne side af den islamiske tradition får dermed – ligesom det tidligere er påvist for den ældste historieskrivning – socialhistoriske dimensioner af betydelig interesse.

E. Ladewig Petersen

W. Montgomery Watt: The Formative Period of Islamic Thought. Edinburgh, at the University Press 1973. XII+424 s. £ 5.00.

Denne bog er en moderne afløser af D. B. Macdonald's nu meget bedagede fremstilling af muhammedansk teologi og filosofisk tænkning. Med stor lærdom har forfatteren sammenfattet sine egne, vidtspændende studier og resultaterne af andre forskeres kildestudier, M. Allards, Cl. Cahens, H. Laousts, W. Madelungs, E. Ladewig Petersens o.a. Bogens første halvdel behandler den politiske baggrund for de tidligste, sekteriske afvigelser, anden halvdel *mu'tazilismens* (den teologiske rationalismes) indflydelse og *sunnismens* (ortodoksiens) konsolidering, der betragtes som afsluttet 950.

Bogen kommer højst betimeligt, og den er ubestrideligt et hovedværk indenfor sit felt; den burde endda være blevet håndbogen for vor generation. Skade blot, at forf. har forsøgt at forbinde sin fremstilling af det historiske begivenhedsforløb med den islamiske teologis og filosofis systematiske opbygning. Han vil isolere Islam fra førislamiske hellestiske og iranske indflydelser ved at forklare næsten alt som resultat af elementer, som